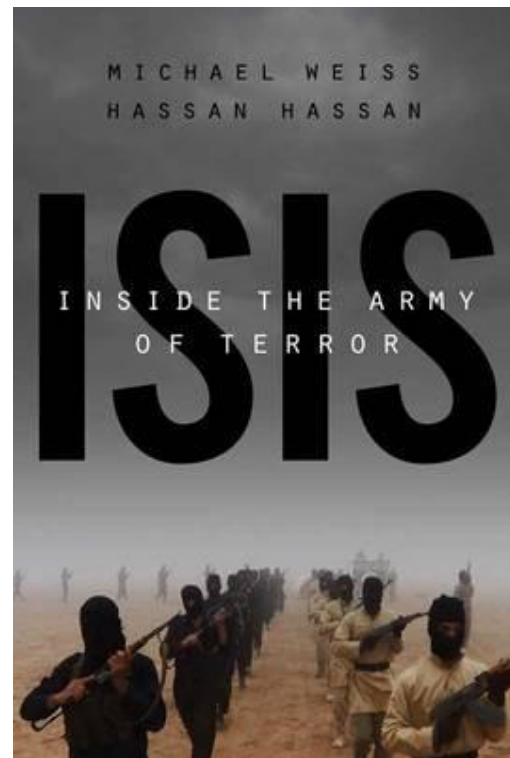
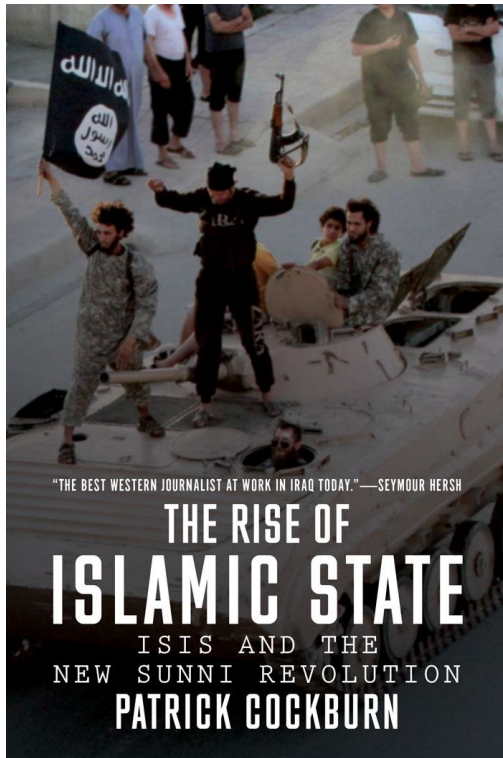

Böcker om Islamiska Staten

Innehåll

Inledning	1
<i>The Rise of Islamic State</i> – Förord: De hundra dagarna	2
Kjell Östberg: Så skapade Saudi terrormonstret	5
<i>ISIS: Inside the Army of Terror</i> – Introduktion	6
Lästips	10

Inledning

Det finns knappast någon annan företeelse på det internationella planet under det senaste årtiondet som blivit så omskriven som Islamiska Staten (IS)¹, sedan dess spektakulära framgångar i Irak under vintern/våren 2014, vilka inleddes med erövringen av Falluja början av januari 2014 och under de följande månaderna följdes av erövringen av Iraks nästa största stad Mosul och stora delar av norra Irak. Och framfarten begränsades inte bara till Irak, utan IS gjorde även stora framsteg, särskilt i nordöstra Syrien, med bl a erövringen av al-Raqqa som IS självt betraktar som sin huvudstad. Allt detta har beledsagats av en hänsynslös framfart med halshuggningar, korsfästelser, massmord, kidnappningar, våldtäkter, etnisk rensning, terroristattacker (även utanför Mellanöstern) osv som upprört en hel värld.

Framgångarna har i sin tur bidragit till omfattande tillströmning av anhängare och sympatisörer, vilket gjort det möjligt till att IS kunnat spridas i hela regionen och finns nu även i Libanon, Jordanien, Egypten, Libyen och andra delar av Nordafrika. Men framgångarna har också skrämt upp många. IS möter därför också allt större motstånd från olika håll.

Med tanke på dessa händelser är det inte underligt att många vill veta mer om IS: Vilken är dess historia, dess ideologi, dess styrka och svagheter osv?

Under det senaste året har det publicerats ett stort antal böcker om IS (se listan nedan). Här introducerar vi två av dessa, genom att i svensk översättning återge böckernas förord:

1) *The Rise of Islamic State* är skriven av Patrick Cockburn, Mellanösternexpert som är journalist vid brittiska dagstidningen *The Independent*. Cockburns behandlar främst de sociala, ekonomiska och politiska aspekterna av problemet, liksom de regionala staternas och stormakternas, inte minst USA:s roll. På marxistarkivet finns redan ett stort antal Cockburn-artiklar om olika aspekter av IS, se t ex [Andra akten för al-Qaida – artikelserie](#) (mars 2014) och [Ett omöjligt krig](#) (september 2014). Efter förordet nedan följer en recension av boken av den svenske historikern Kjell Östberg.

2) *ISIS: Inside the Army of Terror* är författad av Michael Weiss, amerikansk journalist bosatt i Libanon, och Hassan Hassan, syrisk analytiker som verkar vid Delma-institutet i Abu Dhabi. Den boken lägger fokus på själva IS-organisationen, dess ledare och anhängare, uppbyggnad, inre liv m m.

Eftersom de två böckerna behandlar IS utifrån olika perspektiv så kompletterar de varandra.

Här följer en (ofullständig) lista med andra böcker om Islamiska Staten:

Mark Dawn, *Isis: And Its Hostages Isil/Islamic State/Daesh* (2015)

Michael Glint, *Can a War with Isis Be Won? Isil/Islamic State/Daesh* (2014)

Liam (EDT) Freeman, *The Islamic State and Isis Crisis* (2015)

Charles River Editors, *The Islamic State of Iraq and Syria: The History of Isis/Isil* (2014)

Joby Warrick, *Black Flags: The Rise, Fall, and Rebirth of the Islamic State* (2015)

Dessutom är ett stort antal böcker förannonserade att komma ut under våren och sommaren 2015.

På svenska kommer inom kort:

Loretta Napoleoni: *Islamiska Staten* (prel. april 2015)

Översättningarna nedan är gjorda av *Björn Erik Rosin*

Martin F 12/3 2015

¹ Kallades förut tidigare Islamiska staten i Irak och Syrien, ISIS.

The Rise of Islamic State – Förord: De hundra dagarna

Ur Patrick Cockburn, *The Rise of Islamic State: ISIS and the New Sunni Revolution*, (2015)

På sommaren 2014, inom loppet av hundra dagar, omvandlade Islamiska staten i Irak och Levanten (Isis) politiken i Mellanöstern. Jihadistiska soldater förenade religiös fanatism och militär teknik och uppnådde spektakulära och oväntade segrar mot irakiska, syriska och kurdiska styrkor. Isis blev dominerande inom det sunnimuslimska motståndet mot regeringarna i Irak och Syrien när man breddade ut sig över ett område från Iraks gräns mot Iran till irakiska Kurdistan och utkanterna av Aleppo, Syriens största stad. Under denna snabba frammarsch agerade Isis som om man blivit berusad av sina egna triumfer. Man struntade i den allt längre listan över fiender och förde samman långvariga rivaler som USA och Iran i en gemensam fruktan för fundamentalisterna. Saudiarabien och Gulfmonarkierna anslöt sig till USA:s flyngangrepp mot Isis i Syrien, eftersom de såg det som att denna grupp utgjorde ett större hot mot deras egen existens och politiskt status quo i Mellanöstern än något de hade upplevt sedan Saddam Husseins invasion av Kuwait 1990.

Irak och Syrien kom närmare en upplösning när de olika folkgrupperna där – shiamuslimer, sunniter, kurder, alawiter och kristna – upptäckte att de slogs för sitt liv. Isis, som hänsynslöst drev igenom uppslutningen bakom den sekteristiska variant av islam som man gjorde anspråk på att ha ensamrätt till, dödade eller tvingade att fly alla som man utpekade som ”avfallingar” och ”polyteister” eller de som bara var emot deras välde. Ledningen för Isis var produkter av ett årtionde av krig i Irak och Syrien och självvalt martyrskap genom självmordsbombningar var en central och verkningsfull del av deras militära taktik. Omvärlden hade aldrig sedan de röda khmererna i Kambodja 40 år tidigare sett något liknande i öppet våld för att sätta skräck i motståndarna.

Ett avgörande datum inträffade den 10 juni 2014 då Isis erövrade Iraks nordliga huvudstad, Mosul, efter fyra dagars strider. Den 23 september utvidgade USA sina flygvapeninsatser till Syrien för att hindra jihadisternas framryckning. Under de 105 dagar som förflutit mellan dessa båda händelser hade Isis stormat fram genom Irak och Syrien och enkelt besegrat sina fiender även när dessa var fler till antalet och bättre utrustade. Inte helt förvånande tillskrev de sina segrar ett gudomligt ingripande.

Iraks regering hade däremot en armé bestående av 350 000 soldater och som man satsat 41,6 miljarder dollar på sedan 2011. Men denna styrka smälte undan utan att göra något vidare motstånd. Övergivna uniformer och utrustning hittades utströdda längs vägarna till Kurdistan och säkerhet. På två veckor hade de delar av norra och västra Irak som inte stod under kurdisk kontroll hamnat i händerna på Isis. I slutet av juni hade den nya staten tillkännagett att man höll på att upprätta ett kalifat långt in i Irak och Syrien. Organisationens ledare Abu Bakr al-Baghdadi sade att det var ”en stat där araber och icke-araber, vita och svarta, österlänningar och västerlänningar, alla var bröder ... Syrien tillhör inte syrierna och Irak tillhör inte irakierna. Jordan tillhör Allah.”

Al-Baghdadis ord tydde på en berusning på militära segrar, som bara skulle öka när hans mannar överflyglade och besegrade motståndarna i Syrien och irakiska Kurdistan.

Isis hot mot den kurdiska huvudstaden Erbil i augusti ledde till amerikanska flygräder i Irak och som den 23 september utvidgades till Syrien. USA:s flyginsatser kanske inte var tillräckliga för att utplåna eller ens hålla emot Isis, men de tvingade organisationens trupper att överge sin halvkonventionella krigföring med snabba fordonskolonner (ofta amerikanska Humvees som erövrats från den irakiska armén) fullastade med tungt beväpnade stridande. Isis har i stället övergått till gerilla-krigföring, som inte längre bygger på förhoppningar om något snabbt knockoutslag mot Bashar al-Assad, de syriska kurderna eller andra syriska rebellgrupper, som man stridit mot sedan januari 2014 i rebellsidans eget inbördeskrig.

Under loppet av dessa 100 dagar kunde det irakiska folket bevittna hur landets politiska geografi förändrades och de materiella uttrycken för detta fanns överallt. Invånarna i Bagdad använder propangas för matlagning eftersom elförsörjningen är så opålitlig. Snart uppstod en kronisk brist på

gascylindrar, som tillverkades i Kirkuk; Isis´ styrkor hade skurit av vägen norrut. Att hyra en lastbil för att ta sig de 320 kilometrarna från den kurdiska huvudstaden Erbil till Bagdad kostade nu 10 000 dollar för en enkel resa jämfört med 500 dollar en månad tidigare. Olycksbådande tecken på att irakierna beredde sig på en framtid fylld av våld märktes genom stigande priser på vapen och ammunition. Kostnaden för en kula till en AK-47 tredubblades snabbt till 3 000 irakiska dinarer, cirka 2 dollar. En kalasjnikov var nästan omöjligt att få tag på av vapenhandlare, även om det fortfarande gick att köpa pistoler till ett pris tre gånger så högt som en vecka tidigare. Plötsligt hade nästan alla gevär, till och med Bagdads trafikpoliser med sina vita skjortor och hängmagar började bära på automatgevär.

Många av de beväpnade män som började dyka upp på gatorna i Bagdad och andra shiamuslimska städer var shiitiska milismän, en del av dem från Asaib Ahl al-Haq, en utbrytargrupp ur den rörelse som leds av den nationalistiske och populistiske shiamuslimske religiöse ledaren Muqtada al-Sadr. Denna organisation kontrollerades av premiärminister Nouri al-Maliki och iranierna. Det säger mycket om förfallet inom de statliga säkerhetsstyrkorna och armén att regeringen fick förlita sig på en religiös milis för att försvara huvudstaden. Ironiskt nog var en av Malikis få framgångar fram till detta ögonblick att han 2008 stått emot de shiamuslimska miliserna, men uppmuntrade han dem att komma tillbaka ut på gatorna. Snart började döda kroppar dumpas nattetid. Deras identitetshandlingar var borta, men det antogs att det handlade om sunnimuslimska offer för milisernas dödspatruller. Irak verkade på väg att glida ned i en avgrund, där religiöst baserade massakrer och motmassakrer kunde tävla med vad som förekommit under det religiösa inbördeskriget mellan sunniter och shiiter 2006-2007.

Isis´ hundra dagar 2014 markerar slutet för den speciella period i irakisk historia, som inleddes med att Saddam Hussein störtades efter den amerikansk-brittiska invasionen 2003. Därefter har den irakiska oppositionen gjort försök att göra sig av med den gamla regimen och dess utländska allierade och skapa ett nytt Irak, där de tre folkgrupperna delade på makten i Bagdad. Försöket ledde till ett katastrofalt misslyckande och det verkar vara omöjligt att bygga upp projektet på nytt på grund av att motsättningarna mellan kurder, sunniter och shiiter nu blivit för starka och fyllda av bitterhet. Maktbalansen inne i Irak håller på att förändras. Det gör också statens faktiska gränser med ett Kurdistan som utvidgas och blir alltmer självständigt – kurderna har utnyttjat krisen för att säkra områden de alltid gjort anspråk på – medan gränsen mellan Irak och Syrien upphört att existera.

Isis är specialister på att utså fruktan. De videor gruppen producerar om hur dess soldater avrättar shiamuslimska soldater och långtradarchaufförer betydde mycket för att sätta skräck i och demoralisera shiitiska soldater i samband med att Mosul och Tikrit erövrades. Grymma bilder spreds åter på internet när Isis i augusti jagade *peshmergas* (kurdiska soldater) från Kurdistans regionala regering på flykten. Men fruktan har också sammanfört en rad motståndare till Isis, som tidigare var fientligt inställda till varandra. I Irak fördömer USA och Iran öppet varandra fortfarande, men när iranskontrollerade shiitiska miliser i september gick till attack norrut från Bagdad för att få ett slut på Isis´ belägring av den shiitiska turkomanska staden Amerli möjliggjordes framryckningen av amerikanska flygräder om Isis´ ställningar. När den misskrediterade irakiske premiärministern Nouri al-Maliki under samma tid ersattes av Haider al-Abadi fick förändringen stöd av både Washington och Teheran. Ett kort tag övervägde Maliki att göra motstånd mot avsättningen genom att mobilisera militära enheter i centrala Bagdad, som var lojala med honom, men representanter för såväl Iran som USA varnade honom bestämt mot något kupp försök.

Talesmän för USA och Iran förnekar förstås att det pågår något aktivt samarbete, men för tillfället är deras politik mot Isis parallell, där deras planer förs vidare via tredje part eller underrättelsetjänster. Det är inte något helt nytt: irakier har alltid cyniskt sagt att när det handlar om Irak ”skriker iranier och amerikaner åt varandra över bordet, men skakar hand under det”. Den sortens konspirationsteorier kan gå för långt, men sant är att, när det kommer till relationerna mellan USA och dess europeiska allierade å ena sidan och Iran och regeringen i Syrien å den andra, är gapet större än någonsin mellan vad Washington säger och vad man gör.

Isis attack mot kurderna och, i synnerhet, de kurdiska yazidierna i början av augusti öppnade ett nytt kapitel i historien om USA:s inblandning i Irak. Det snabba nederlaget för *peshmergas*, som skulle vara långt bättre på att strida än soldaterna i den irakiska armén, blev ett nytt exempel på Isis militära förmåga. Sannolikt hade *peshmergas* militära rykte överdrivits: de hade inte stridit mot någon, bortsett från varandra, på 25 år och en bedömare med goda kunskaper om dem brukade alltid kalla dem ”pêche melba” med tillägget att de bara ”dög till bakhåll i bergen”. USA, som skakats av de snabba framgångarna för Isis, ingrep med flygräder för att skydda den kurdiska huvudstaden Erbil. Från och med nu var USA tillbaka i kriget, om än motvilligt, och mer medvetna än i samband med invasionen 2003 om de riskfyllda komplikationerna med politik och krigföring i Irak. Om och om igen sade president Obama och amerikanska representanter att man behövde en pålitlig partner i Bagdad, en regering som var bredare och mindre sekteristisk än Malikis, om USA skulle sätta in sin militära makt. Washingtons mål var det logiska att försöka få sunnimuslimerna att vända sig bort från Isis och isolera extremisterna, ungefär som skett i samband med ”uppsvinget” i amerikanska trupper 2007. Amerikanerna hävdade att om man skulle kunna åtminstone en del av sunnimuslimerna i Irak att bli mer försonligt inställda måste det finnas en regering i Bagdad, som var villig att dela makt, pengar och jobb med sunniterna.

Som så ofta i Irak och Syrien var detta lättare sagt än gjort. Många av de sunniter, som bodde i det nya kalifatet ogillade sina nya herrar och var rädda för dem. Men de var än mer rädda för den irakiska armén, shiamiliserna och kurderna i Irak, samt den syriska armén och de Assadvänliga miliserna i Syrien. Det dilemma sunniterna står inför i Irak och Syrien illustreras av ett e-mail från en vän och kvinnlig sunnimuslim i Mosul, som har alla skäl att ogilla Isis. Hon skickade det i september sedan hennes kvarter bombats av det irakiska flygvapnet. Det är värt att återge ett längre stycke, eftersom det visar hur svårt det kommer att vara för sunniterna i Irak att betrakta regeringen i Bagdad som något annat än en hatad fiende. Hon skrev:

”Bomberna fälldes av regeringen. Flygräderna riktades mot fullständigt civila bostadsområden. Kanske var man ute efter två av Isis´ baser. Men ingen av bombräderna träffade det målet. Ett mål var ett hus nära en kyrka där folk från Isis bodde. Den ligger bredvid kvarterets generator och 200-300 meter från vårt hem. Bomberna skadade enbart civila och förstörde generatorn. Nu har vi inte någon elström sedan i går kväll. Jag skriver från en dator i min systers hus, som är tomt. Av en släkting som kom på besök för att se hur vi klarat den fruktansvärda natten fick jag just veta följande. Han säger att tiotals, kanske flera hundra, unga män ansluter sig till Isis på grund av denna bombattack, eftersom den ökar hatet mot regeringen för att den inte bryr sig om att sunniter dödas och angrips. Regeringsstyrkorna gick mot Amerli, en shiamuslimsk by omgiven av tiotals sunnitiska byar, trots att Isis aldrig erövrat Amerli. Regeringsmiliserna angrep de omgivande sunnitiska byarna och dödade flera hundra med hjälp av amerikanska luftangrepp.

Detta är i mycket också giltigt för Syrien. Isis är mer populärt i de sunnitiska städer och byar de erövrat kring Aleppo än många andra rebellgrupper, som är till hälften banditer. Här har Isis varit på offensiven och tillfogat den syriska armén det allvarligaste nederlaget den lidit på tre år och erövrat en väl skyddad flygbas i Tabqa i östra Syrien. Karen Koning AbuZayd, medlem av FN:s undersökningskommission i Syrien, sade då att fler och fler syriska rebeller hoppar av till Isis: ”De kan se att det är bättre, att de killarna är starka, att de killarna vinner strider, de har pengar, de kan ge oss utbildning.”

USA:s flygräder kommer att åsamka Isis förluster och göra det svårare för deras fordonskolonner att röra sig på vägarna. Men att vara ett mål för USA:s flyg innebär också fördelar, eftersom det med nödvändighet kommer att leda till civila offer. Flygvapnet kan inte ersätta en pålitlig allierad på marken och kan bli kontraproduktivt genom att stöta bort lokalbefolkningen. Ett visst antal av Isis´ soldater kommer att dödas – men då är det ju också så att många åkt till Irak och Syrien i det uttalade syftet att bli martyrer. I början av oktober var bristerna tydliga i försöken att hålla tillbaka Isis enbart från luften: dess soldater ryckte fortfarande fram mot de syriska kurderna i Kobane och mot irakiska regeringsstyrkor väster om Bagdad.

De politiska svagheterna hos den USA-ledda koalitionen började också bli uppenbara, eftersom framträdande medlemmar som Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Turkiet var lika fientligt inställda till Assads regering, de syriska kurderna och de som på marken kämpade mot Isis som de var mot Isis självt. USA:s vice president Joe Biden gav med osedvanlig diplomatisk uppriktighet uttryck för den amerikanska regeringens verkliga syn på sina regionala och syriska bundsförvanter i ett anförande inför John F Kennedy Jr Forum vid Harvarduniversitetets Institute of Politics den 2 oktober. Han förklarade för sina åhörare att Saudiarabien, Turkiet och Förenade Arabemiraten

”... var så fast inriktade på att bli av med Assad och egentligen få till stånd ett krig genom ombud mellan sunniter och shiiter. Vad gjorde de? De öste hundratals miljoner dollar och tiotusentals ton vapen över alla som var villiga att slåss mot Assad, det var bara det att de leveranserna gick till var al-Nusra och al-Qaida och extremistiska jihadister från andra delar av världen.”

Han tillade att Isis, som hamnat under tryck i Irak, varit i stånd att återuppbygga sin styrka i Syrien. Beträffande USA:s politik att rekrytera syriska ”moderater” för att slåss mot både Isis och Assads Biden att USA upptäckt att ”det inte fanns någon moderat mitten eftersom den moderata mitten utgörs av affärsinnehavare, inte soldater”. Sällan har en så korrekt beskrivning gjorts av de verkliga krafter som ligger bakom bildandet av Isis och den rådande krisen i Irak och Syrien.

Se även

Sista kapitlet i Cockburns bok: [Hur Isis blev den ångvält det är idag](#)

Patrick Cockburn själv om sin bok: [Islamiska statens framväxt](#)

Kjell Östberg: Så skapade Saudi terrormonstret

Ny bok pekar ut arabdiktaturen som ansvarig för Islamiska statens framväxt

Ur *Aftonbladet* 12/3 2015

IS på marsch i syriska staden Raqqa

Argumenten mot Sveriges vapensamarbete med Saudiarabien har varit många, starka och övertygande. Det är en despotisk kvinnoförtryckande stat utan demokrati eller fackliga rättigheter. Prygel, amputationer och halshuggningar tillämpas systematiskt mot oliktankande eller homosexuella.

Men när man läser **Patrick Cockburns** uppmärksammade studie av Islamiska statens framväxt, *The rise of islamic State*, slås man av att ett tungt argument varit förvånansvärt frånvarande i den svenska debatten: Saudiarabiens centrala roll för utvecklingen av den fundamentalistiska religiösa terrorismen från al-Qaida till Islamska staten.

Cockburn, en flerfaldigt prisbelönt journalist vid den engelska dagstidningen *The Independent*, ger den första sammanhängande skildringen av terrorregimen IS framväxt. Hans analys av bakgrunden är kristallklar.

Islamiska staten är en produkt av krigen i Mellanöstern, framför allt Irakkriget och det pågående kriget i Syrien. Ansvaret faller tungt på USA, Europa och deras regionala allierade i Turkiet och Gulfstaterna.

Irakkriget löste i praktiken upp landet och destabiliserade hela regionen. Kriget i Syrien började som ett folkligt uppror mot diktatorn **Assad** i Bagdad, ett uppror som allt mer kom att försvagas av det ökade inflytande religiösa extremistgrupper fick inom oppositionen. Och här var Saudiarabiens roll av avgörande betydelse.

Saudiarabiens ansvar för att göda den religiösa terrorismen ligger på två plan. Dels har materiellt stöd, både finansiellt och militärt, i mycket hög utsträckning kommit från Saudiarabien. Femton av de nitton flygkaparna 11 september var saudier och **Bin Ladin** tillhörde landets absoluta elit. En rapport till Europaparlamentet slår fast att "Saudiarabien har sedan 1980-talet utgjort en stor källa för att finansiera rebeller och terroristorganisationer."

Men lika viktigt är, menar Cockburn, det ideologiska inflytande som följer med de saudiska pengarna. Wahhabismen, den djupt intoleranta version av islam som förespråkar sharialagar och kvinnlig apartheid och som inom sina områden förföljer shiamuslimer, kristna och judar har systematiskt spridits från Saudiarabien. I dag har wahhabismen ett starkt och växande inflytande över sunnimuslimer över hela världen.

Nu angriper Saudiarabien öppet Islamiska staten. Inte för att man tagit avstånd från dess ideologi, utan för att IS utgör ett potentiellt hot mot den saudiska regimen. Precis som när det gäller USA och al-Qaida, har man bidragit till att göda ett Frankensteins monster. Ambitionen att göra wahhabismen till den ledande riktningen inom islam har man dock ingalunda övergivit, påpekas i boken.

Nyligen har den svenska regeringens "samordnare mot våldsbejakande terrorism" **Mona Sahlin** skamlöst pekat ut de unga idealisterna i Allt åt alla som en grupp som kräver särskild övervakning. (Inom parentes skulle den FNL-rörelse som Sahlin lär ha tillhört i sin ungdom – som kastade ägg på ambassadörer, aktivt motsatte sig polisens försök att upplösa demonstrationer och med stolthet stödde en radikal väpnad rörelse i främmande land – ha kvalat in som våldsbejakande långt mer än någonsin Allt åt alla)

Ändå har två regeringar i rad försett den despotiska stat, som varit en av de viktigaste enskilda aktörerna för uppkomsten av den internationella våldsutövande terrorismen, med militärt kunnande och med vapen avsedda för strid – och den svenska ekonomiska eliten vill fortsätta med det.

Mot bakgrund av de avslöjanden som nyligen gjorts om den svaga svenska kontrollen av vidareexport av svensk militär utrustning, när får vi de första rapporterna om hur de pansarvärnsrobotar som i stort antal sålts till Saudiarabien dyker upp hos stridande jihadister?

ISIS: Inside the Army of Terror – Introduktion

Ur Michael Weiss & Hassan Hassan, *ISIS: Inside the Army of Terror* (2015)

I slutet av 2011 kontaktade Abdelaziz Kuwan sin syriske farbror för att denne skulle sätta honom i förbindelse med Riad al-Assad, överste i det syriska flygvapnet och en av de första militära avhopparna från Bachar al-Assads diktatur. Abdelaziz, en sextonårig yngling från Bahrein, ville ansluta sig till det väpnade upproret i Syrien, men hans föräldrar hade förbjudit honom att åka. Men han tänkte trotsa dem.

I början av 2012 flög han först till Istanbul och sedan, i likhet med vad många andra utländska stridande gjort, en tretton timmar lång resa med buss till gränsstaden Reyhanli i södra Turkiet.

Därifrån tog han sig över till Aleppoprovinzen i Syrien, den nordliga landsbygd som då helt fallit i händerna på det väpnade upproret mot Assad. I flera veckor stred Abdelaziz med moderata rebellgrupper innan han dömde ut dem som allt för korrupta och ineffektiva. Därefter passerade han genom olika islamistiska brigader, anslöt sig först till Ahrar al-Sham och sedan Jabhat al-Nusra, som senare skulle visa sig vara al-Qaidas filial i Syrien. Abdelaziz, som skaffat sig rykte som en orädd och religiöst hängiven kämpe, blev ändå besviken över sina islamistiska kamrater och var utsatt för påtryckningar från sin familj att återvända till Bahrein. Det gjorde han också i slutet av 2012. Så fort han kommit hem konfiskerade Abdelaziz mor omedelbart hans pass.

”Jag vandrar omkring på gatorna [i Bahrein] och känner mig inspärrad”, berättade Abdelaziz för författarna ett år senare, då han fortfarande suktade efter dagarna som helig krigare. ”Jag känner mig fastbunden. Det är som om någon hela tiden övervakar mig. Den här världen betyder ingenting för mig. Jag vill vara fri. Jag vill fara tillbaka. Folk offerar livet, det är någonting hedersamt.”

Abdelaziz' familj hade kommit till Bahrein från östra Syrien på 1980-talet. Hans föräldrar hade gjort det möjligt för honom att få det hyggligt. ”Hans far uppfostrade honom väl”, erinrade sig en släkting. ”Han gjorde att han inte var beroende av någon och ville att han skulle få en hög social ställning.” Samma släkting tillade att Abdelaziz var ”tystlåten”, ”elegant”, och ”alltid betedde sig som en man”.

Abdelaziz stannade i Bahrein i tre månader innan han lyckades övertyga sin mor att ge honom tillbaka passet. Tre dagar efteråt for han till Syrien. Så snart han kommit fram anslöt sig Abdelaziz till Islamiska staten i Irak och al-Sham (Isis), som då var på väg att skaffa sig namn som en av de mest väldisciplinerade och välorganiserade jihadistiska grupperna i Syrien. Abdelaziz sade senare att det var under sina sista månader i Bahrein som han fattat beslutet att ansluta sig till Isis efter att ha talat med ”några av bröderna” i Syrien via Skype. Hans tidigare erfarenheter från andra islamistiska grupper av samma ideologiska inriktning som Isis var en fördel, när han anslöt sig till en där utländska stridande dominerade. Abdelaziz steg uppåt inom Isis, först som samordnare av lokala emirer och andra rebellgrupper, sedan som budbärare och muntliga överenskommelser för sin ledares räkning. När Isis sommaren 2014 erövrade enorma områden i både Syrien och Irak befordrades Abdelaziz till säkerhetsansvarig för tre städer nära staden Albu Kamal på gränsen mellan Syrien och Irak, en stad som länge för personer som han fungerat som en ingång till de båda länderna.

Inom Isis upptäckte Abdelaziz nya saker om sig själv. Han fick lära sig att han var våldsam, brutal och beslutsam. Han halshöggi fiender. I sitt hus höll han en yazidisk flicka som *sabiyya*, eller sexslav. Hon var hans belöning för att han deltagit i strider mot peshmergastyrkor från de irakiska kurderna och andra kurdiska miliser i Sinjar nära gränsen till Syrien. Enligt Isis propagandamagasin *Dabia* delades en femtedel av de sexslavar som erövrats i Sinjar till den centrala ledningen för Isis, som fick handskas hur de ville med dem; resten delades ut bland fotfolket, sådana som Abdelaziz, som krigsbyten.

Abdelaziz visade oss en bild på sin *sabiyya*. Hon var i de övre tonåren. Hon hade ”tillhört” Abdelaziz ungefär en månad innan hon överlämnades till andra befälhavare för Isis.

Att han blivit en våldtäktsman verkade inte kollidera med vad Abdelaziz betraktade som sina moraliska förpliktelser som from muslim. En av hans stridskamrater sade att under nyhetssändningarna brukade Abdelaziz täcka tv-skärmen för att slippa se de kvinnliga nyhetsuppläsarnas ansikten. Han citerade ofta Koranen och *hadith*, de muntliga uttalanden som tillskrivs profeten Muhammed, och talade i viktigt tonfall om *al-Dawla*, ”staten”, den term Isis brukar använda om sitt projekt. På frågan om vad han skulle göra om hans far var medlem av Jabhat al-Nusra och de två skulle råkas i strid svarade Abdelaziz utan att tveka: ”Då skulle jag döda honom. Abu Obeida [en av profetens följeslagare] dödade sin far i strid. Vem som än sträcker ut sin hand för att skada *al-Dawla* ska få handen avhuggen.” Abdelaziz kallade också sina släktingar i Bahreins armé eller säkerhetsstyrkor

för ”avfallingar”, eftersom militären i det land han utvandrat till då ingick i en internationell koalition ledd av USA som inlett en bombkampanj mot Isis.

Innan han gav sig av för att ansluta sig till jihadisterna i Syrien hade Abdelaziz varit en novis på det teologiska området, som nått och jämt hunnit avsluta ett års islamiska studier vid en religiös skola i Saudiarabien. Han hade hoppat av gymnasiet i Bahrein och farit till staden Medina för att studera *sharia*, islamisk lag. Enligt en av familjemedlemmarna hade han på skolan undvikit mindre fromma kamrater och mestadels hållit ihop med hårdföra studenter. Han hade snart börjat övergå till ”att låta som en jihadist” och ständigt hänvisat till de usla förhållandena för sunnimuslimer i Afrika, Mellanöstern och Sydostasien.

I Syrien fortsatte hans förvandling på slagfältet. Han kallade sig nu Abu al-Mu’*tasim*, efter den åttonde abbasidiske kalifen, al-Mu’*tasim* Billah, som gjort sig känd för att ha lett en armé för att hämnas en kvinna som blivit förolämpad av bysantinska soldater. Abdelaziz sade att han ville efterlikna den abbasidiske kalifen som stöd åt hjälplösa muslimer i Syrien och Irak. Också när han fått en post inom säkerhetstjänsten försökte han alltid komma till fronten och strida. ”Jag kan inte sitta still”, berättade han för oss. ”Jag kom hit för att bli martyr och jag har försökt bli det överallt.”

Den 23 oktober 2014 blev Abdelaziz det också. Han dödades av en krypskytt från den syriska regimen i al-Hawiqadistriktet i Deir Ezzor.

Vanligen skriver soldater sitt testamente när de ansluter sig till en grupp för att deras familjer ska få det när de stupat. Abdelaziz hade vänt sig till sin mor i sitt: ”Som du vet och kan se på tv har de otrogna och *rafida* [en nedsättande beteckning på shiamuslimer] gått för långt i förtryck, mord, tortyr och kränkningar av muslimsk heder. Inför Gud kan jag inte åse hur mina muslimska systrar och bröder dödas, när en del av dem vädjar till muslimer utan att få någon hjälp och medan jag sitter utan att göra något. Jag ville efterlikna al-Mu’*tasim* Billah. Och den viktigaste orsaken var att jag längtade efter att få komma till himlen, vara nära profeten Muhammed, frid vare med honom, och i nästa liv ville jag be om förlåtelse för ditt vidkommande.”

När Isis i mitten av juni 2014 stormade staden Mosul, huvudstad i Ninewahprovinsen i Irak, var omvärlden lika förvirrad som chockad. Män som mycket påminde om Abdelaziz hade erövrat ett landområde lika stort som Storbritannien. Med bara kring tusen stridande hade man intagit en stad i centrala Irak, som skyddats av uppemot 30 000 USA-tränade irakiska soldater och poliser, som bara upplöstes medan Isis kunde plocka upp USA-tillverkade Humvees och stridsvagnar av Abrams-modellen för dussintals miljoner dollar. Vilka terrorister åker omkring i pansarfordon och stridsvagnar? Är Isis en organisation eller liknar det mer en armé?

Fem månader före Mosuls fall hade president Obama, i en intervju med David Remnick från tidskriften *New Yorker*, tämligen lättvindigt avfärdat Isis som ”ett amatörlag” av terrorister. Och nu hade ”amatörlaget” utplånat barriären mellan de båda moderna nationalstaterna Syrien och Irak, som existerat i knappt 100 år. De förklarade att denna fysiska och symboliska handling innebar slutet på den brittisk-franska överenskommelse, som ritat om kartan för denna nutida region redan innan första världskriget officiellt avslutats. Nu skulle det, enligt Isis, inte längre finnas några västliga fingeravtryck på den kartan. I stället skulle bara kalifatet finnas. Till sist, mässade Abu Bakr al-Baghdadi, ledare för Isis, skulle kalifatet, om bara muslimerna var starka, åter nå Spanien och till och med erövra Rom.

Denna bok har en personlig bakgrund. En av författarna är syrier från gränsstaden Albu Kamal, som länge varit en inkörspport för jihadister på väg till, och nu från, Irak. Den andre författaren har rapporterat från Aleppoförorten al-Bab, där en gång Syriens oberoende och demokratiska civila samhälle uppstod; i dag är det ett dystert fäste där Isis styr med sharialagar. Vi var ute efter att få svar på en enkel fråga som om och om återkommit i debattprogram på tv den plågsamma sommaren och hösten 2014: ”Varifrån kom Isis och hur lyckades man åstadkomma så mycket skada på så kort tid?” Frågan var förstälilig på grund av de bilder och filmer som cirkulerade runt om i världen, där de mest beryktade var de propagandartade halshuggningarna av flera från väst som tagits som

gisslan, med den amerikanske journalisten James Foley som första offer. Men frågan var också egendomlig, eftersom USA under närmare tio år befunnit sig i krig med Isis i olika skepnader, först som al-Qaida i Irak (AQI), sedan Mujaheddins rådgivande grupp och så Islamiska staten i Irak (Isi). Det var som om Vietcong återkommit under ny flagg och hållit en tredjedel av Sydostasien belägrat 1985 bara för att från alla från Reaganadministrationen till CNN orsaka förundrade och upphetsade kommentarer som ett okänt och överraskande gerillauppror. Om det någonsin funnits en välbekant fiende var det Isis.

Och ändå har mycket om denna totalitära och teokratiska fiende glömts bort eller dolts eller helt enkelt inte ägnats tillräcklig uppmärksamhet. Diskussioner om dess ideologi, krigsstrategi och inre dynamik pågår i alla länder som har intresse av att organisationen besegras. Är Isis större eller mindre än summan av sina delar? Håller organisationen på att vinna eller förlora efter sju månader av internationella flygattacker och utdelning av vapen till utvalda allierade och ombud? Är USA:s uttalade mål, som president Obama formulerat dem, att ”skada och slutligen tillintetgöra” Isis realistiskt med tanke på USA:s nuvarande politik i Syrien och Irak? Eller kommer den senaste varianten av krig i Mellanöstern att pågå i 30 år, som USA:s förre försvarsminister Leon Panetta nyligen talade om, och sprida sig till Nordafrika och säkerligen också till vår egen bakgård, något som vi redan kanske fått en påminnelse om i samband med attackerna i Paris i januari i år.

Vi börjar med att granska Isis som det är nu men också hur det utvecklats och anpassat sig under de senaste tio åren. De första kapitlen ägnar sig främst åt den komplexa historien kring Isis´ tidigare uttrycksformer och bygger på dussintals intervjuer med tidigare tjänstemän inom USA:s militära underrättelsetjänst och anti-terroristverksamhet samt med västdiplomater som spårade upp, bekämpade och fängslade al-Qaida i Irak. Isis är i själva verket den senaste fronten i en blodig kulmen på långvariga motsättningar inom den internationella jihadismens led. De har handlat om hur detta heliga krig skulle bedrivas och mot vem. Är shiiter, alawiter och andra minoritetsgrupper lämpliga attackmål eller bör de undantas för mer brådskande uppgifter som att strida mot amerikanerna och deras ”zionistiska korstågsallierade”? Den mer fanatiska hållningen i denna dispyt inkarnerades av Abu Musab al-Zarqawi, jordaniern som grundade al-Qaida i Irak, medan den mer ”moderata” sidan representerades av hans egen chef och formelle överordnade – Usama bin Laden. Den splittring som senare kom mellan al-Qaida och Isis var oundviklig från det ögonblick då al-Zarqawi och bin Laden först observerade varandra i Afghanistan 1999. Tillsammans bidrog de till att slita sönder Irak, orsakade grymma motattacker från shiamuslimer och orsakade stor blodspillan bland trupperna från USA och deras allierade. Den historien knyter samman de senaste tio årens konflikter med regimerna i Iran och Syrien och som är nödvändiga för en förståelse av dagens Isis. Även om det är omöjligt att avgöra vilken jihadistisk inriktning som kommer att avgå med segern, eller om det ens kommer att bli någon segrare, kommer det inbördeskrig som pågått de senaste åren mellan al-Qaida och dess tidigare bundsförvant säkerligen att vara av avgörande betydelse för hur Väst kommer att fortsätta att bekämpa båda.

Vi övergår därefter till revolutionen i Syrien och visar hur Assadregimen, som länge underlättat och uppmuntrat al-Qaidas terrorism hos grannarna, försökte att framställa sig inte bara som offer för sin tidigare bundsförvant utan också på ett perverst sätt skapade fruktbara förutsättningar för denna terrorism att också slå rot i Syrien. Slutligen ägnar vi oss åt Isis so det ser ut idag, under al-Baghdadi och hans tjänstviliga bödlar, där vi utgår från intervjuer med medlemmar av Isis som fortfarande är aktiva eller som dödsats, spioner och ”sovande agenter” men också med deras offer – medlemmar av syriska stammar, rebeller och aktivister och en modig och trotsig lärare i Raqqa som sade ”nu räcker det”. En av de främsta rekryterings- och samlingsplatserna för Isis är fängelserna. Oavsett om det är en slump eller en medveten tanke har fängelserna i Mellanöstern i årtal fungerat som reella terrorinstitut, där kända extremister kan samverka, konspirera, organisera och finslipa sina ledartalanger ”innanför murarna” och än värre rekrytera en ny generation av soldater.

Isis är en terroristorganisation, men inte *bara* en terroristorganisation. Det är också en maffia skicklig på att utnyttja traditionella gråzoner för olje- och vapenhandel. Det är en konventionell militär

organisation, som mobiliserar och förflyttar fotfolk med en professionalitet som imponerat på representanter för USA:s armé. Det är en sofistikerad apparat för underrättelseverksamhet, som infiltrerat rivaliserande organisationer och i det tysta skaffar medlemmar där för att till sist helt ta över, genom att krossa dem i strid eller erövra deras terräng. Det är en smart propagandamaskin som effektivt sprider sitt budskap och kallar in nya rekryter via sociala medier. Isis är också en restprodukt från en än äldre fiende än al-Qaida. De flesta av dess mest uppsatta ledare var tidigare aktiva hos Saddam Hussein antingen inom militären eller hans underrättelsetjänster. I viss mening har ”sekulär” baathpartipolitik återkommit till Irak förklädd som islamisk fundamentalism – vilket är mindre motsägelsefullt än det kan förefalla.

Framför allt framställer sig Isis för en utsatt sunnimuslimsk minoritet i Irak och en än mer förföljd och plågad sunnitisk majoritet i Syrien som sista försvarslinjen mot en rad fiender – det ”otrogna” USA, de ”kätterska” Golfstaterna, den alawitiska diktaturen i Syrien, den shiitiska diktaturen i Iran och dennas ståthållare i Bagdad. Som med alla konspirationsteorier bygger även Isis på en kärna av sanning och otrevliga geopolitiska realiteter för att kunna måla upp bilden av att man bekämpas av ett sataniskt globalt nätverk. Syriskt stridsflyg delar nu luftrum med USA:s och bombar samma mål i östra Syrien, medan USA:s regering hävdar att Assad inte har någon framtid i Damaskus. I Irak utgör nu shiamuslimska miliser, som byggts upp av Iran och där USA utpekat en del av dem som terrorister (på grund av att de har amerikanskt blod på sina händer), förtruppen i de irakiska säkerhetstruppernas markkampanj för att slå tillbaka Isis, allt övervakat och uppmuntrat av Irans revolutionsgarde, en annan grupp som USA utpekat som terrorister. Dessa miliser ägnar sig också på vägen åt etnisk rensning i sunnimuslimska byar, vilket renderat dem kritik av Amnesty International och Human Rights Watch – alltmedan USA:s stridsflyg indirekt ger dem skydd. Vilka avsikter Washington än har avhålls sunnimuslimer, som avskyr eller fruktar Isis, från att medverka i ännu en gräsrotskampanj (liknande ”Uppvaknandet” i Irak en gång) eller från att driva bort terrorister från sina led av vad man uppfattar som USA:s bekvämlighetsallians med de blodiga regimerna i Syrien och Iran. De som försökt agera har blivit obarmhärtigt slaktade, andra har kort och gott sugits upp och svurit trohet mot slaktarna.

Isis, som på samma gång fått dramatisk uppmärksamhet och blivit underskattat, är både brutalt och listigt, har krossat gränserna mellan nationsstater och utropat sig till den som ska återställa ett förlorat islamiskt imperium. En gammal fiende har blivit en ny, bestämt inriktad på att förlänga vad som redan blivit ett alltför långt krig.

Lästips

Walead Farwana: [Islamiska statens historia](#)

Aron Lund: [Varför segern i Kobane är viktig](#) (februari 2015)

[Vänsterpress om Islamiska staten](#) (2014-2015)